

บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี

The Roles in Propagating Buddhism of Buddhist Monks in Chombueng, Ratchaburi Province

เนตรตะวัน โสมนาม

สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

E-mail: nettawan25221979@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์และปัญหาอุปสรรค ตลอดจนชี้แนะข้อเสนอแนะต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) พระสงฆ์ที่จำพรรษาอยู่ในวัดในพื้นที่ตำบลจอมบึง อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี จำนวน 240 รูป และ 2) ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ครอบคลุม 13 หมู่บ้าน ๆ ละ 10 คน รวมตัวอย่าง 130 คน ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของพระสงฆ์และประชาชนที่มีต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยมีด้านเทคนิคการเผยแผ่ มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.08$) รองลงมาคือ ด้านรูปแบบบุคลิกภาพ ($\bar{X} = 3.92$) ด้านรูปแบบการเผยแผ่ ($\bar{X} = 3.85$) และด้านสื่อการเผยแผ่ ($\bar{X} = 3.77$) สำหรับปัญหาและอุปสรรค คือ 1) การไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการที่พระสงฆ์จะเข้าไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา และ 2) ขาดการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรของคณะสงฆ์เอง รวมทั้งจากหน่วยงานของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จึงขอเสนอแนะว่าพระสงฆ์ควรทำความเข้าใจกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเข้าไปทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่น สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ควรให้การสนับสนุนงบประมาณในการเผยแผ่อย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง

คำสำคัญ : บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา/ พระสงฆ์/ อำเภोजอมบึง/ จังหวัดราชบุรี

Abstract

The study aimed 1) to investigate the roles in propagating Buddhism of the Buddhist monks in Chombueng, Ratchaburi, 2) to discover the potential problems, and impediments in doing so, and 3) to propose recommendations for the propagation. The sample group consisted of 1) 240 Buddhist monks in the temples in area of Chombueng District, Ratchaburi, and 2) 130 residents who lived in 13 villages across the area (10 representatives from each village). The findings revealed that the perspectives of the Buddhist monks and the residents towards Buddhist Propagation was at a high level overall ($\bar{X}=3.91$). When considering each aspect, the result maintained at a high level in all aspects. The highest mean score was from the techniques used for the propagation ($\bar{X}=4.08$), followed by the monks' personality ($\bar{X}=3.92$), the methods used for the propagation ($\bar{X}=3.85$), and the means used for the propagation ($\bar{X}=3.77$), respectively. Regarding the problems and impediments, they were encompassed with 1) a lack of cooperation gained from the organizations to allow the monks to enter for performing propagation of the Buddhism, and 2) a lack of supports from Buddhist federal organizations and from relevant public organizations. The recommendation was proposed for the Buddhist monks to make an attempt to communicate for a better understanding among those organizations about the benefits that could occur from Buddhist propagation. In addition, the relevant public organizations such as the Provincial Office of Buddhism should provide fully supports for the monks in order to help them carry on Buddhist propagation consistently and appropriately.

Keywords: Roles in propagating Buddhism/ Buddhists/ Chombueng District/ Ratchaburi

บทนำ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เป็นที่แพร่หลายในทุกยุคทุกสมัยนั้น พระสงฆ์สาวกนับว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ เพราะพระสงฆ์เป็นส่วนหนึ่งของพระรัตนตรัยและยังถือว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งของหลักการศึกษ การเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นทำกันหลายรูปแบบ เช่น การปฏิบัติตนที่น่าเลื่อมใส การสนทนา การแนะนำ การตอบปัญหาข้อข้องใจและการแสดงธรรม เป็นต้น ในฐานะที่พระสงฆ์เป็นผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนา จึงได้กลายเป็นผู้นำทางจิตใจของประชาชน และจากการที่พระสงฆ์เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติชอบ ทำให้ชาวบ้านเห็นว่าพระสงฆ์เป็นผู้มีศีลธรรม มีความบริสุทธิ์และเสียสละเพื่อผู้อื่น ต่างยอมรับนับถือและยินดีปฏิบัติตามคำแนะนำอย่างเต็มใจ โดยเฉพาะประชาชนไทยส่วนใหญ่ร้อยละ 95 ใช้พระพุทธศาสนาเป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจ (ปราณี เกื้อทอง. 2545, หน้า 11 - 12)

ปัญหาในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบันคือ พระสงฆ์ในประเทศไทยมักยึดถือเป็นประเพณีว่าการประกาศหลักการทางพระพุทธศาสนา หลักธรรมคำสั่งสอนจะต้องได้รับการอาราธนาจากญาติโยมก่อน ถ้าญาติโยมไม่อาราธนา การที่ภิกษุจะออกเผยแผ่พระพุทธศาสนาจะเป็นการผิดประเพณี นอกจากนี้ กิจของสงฆ์มักยึดธรรมเนียมนิยม เช่น การเทศนาธรรมแก่ประชาชน มักเป็นเรื่องเก่า ซ้ำซากไม่เข้ากับสมัยนิยม ไม่มีการประยุกต์หลักธรรมให้เข้ากับสังคมหรือชีวิตปัจจุบัน จึงกลายเป็นเรื่องไกลตัว คนรุ่นใหม่จึงให้ความสนใจต่อวัดและพระสงฆ์น้อยมาก เมื่อมองจากภาพรวมทั้งหมด เราจะเห็นว่าปัจจุบันยังหาหน่วยงานที่รับผิดชอบต่องานเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยตรงไม่ได้ เพราะต่างก็มีลักษณะต่างคนต่างทำ ดังที่เกิดสำนักสงฆ์ต่าง ๆ มากมาย (พระราชวรมณี (ประยุทธ์ ปยุตโต). 2531, หน้า 98)

จังหวัดราชบุรีเป็นจังหวัดที่มีวัดอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในเขตอำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี มีพื้นที่ 5 ตำบล มีวัดที่ขึ้นทะเบียนของกรมการศาสนาทั้งหมด 34 วัด รวมสำนักสงฆ์อีกจำนวน 8 สำนัก (สำนักงานกองงานเลขานุการเจ้าคณะอำเภอจอมบึง. 2559, หน้า 3) ซึ่งมีพระภิกษุ จำนวน 342 รูป พระสงฆ์จะต้องมีการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เป็นที่ไปด้วยดี มีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความบริสุทธิ์ มีความยุติธรรม มีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามหลักธรรม ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในสภาพสังคมปัจจุบัน ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญในการบ่งชี้ความสำเร็จในการส่งเสริมและเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนถาวร ดังคำกล่าวที่ว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติจะเจริญรุ่งเรืองถาวรสืบต่อไปก็ต้องอาศัยพระสงฆ์ เนื่องจากพระสงฆ์เป็นผู้ใกล้ชิดประชาชนและเป็นที่เคารพเลื่อมใสศรัทธาของประชาชน (กรมการศาสนา. 2542, หน้า 2)

ประชาชนผู้ที่เป็นพุทธศาสนิกชนที่อาศัยอยู่ใน อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ได้นำธรรมะที่พระสงฆ์แต่ละวัดทำการเผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอนต่าง ๆ ไปประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิต

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี โดยการสอบถามความคิดเห็นของพระสงฆ์และประชาชนในอำเภोजอมบึง เพื่อที่จะได้ทราบระดับความคิดเห็น ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรีที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการเผยแผ่ธรรมะให้แก่พุทธศาสนิกชนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์
2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่
มุ่งศึกษาเฉพาะพระสงฆ์ที่จำพรรษาในวัดที่ตั้งอยู่ในอำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี จำนวนวัดทั้งหมด 34 วัด
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา
ครอบคลุม 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านรูปแบบบุคลิกภาพ 2) ด้านเทคนิคการเผยแผ่ 3) ด้านสื่อการเผยแผ่ และ 4) ด้านรูปแบบการเผยแผ่
3. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา
3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent variable) คือ ปัจจัยส่วนบุคคลของพระสงฆ์ ได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาชั้นมัธยมศึกษา วุฒิการศึกษาปริญญาตรี และวุฒิการศึกษาสามัญ
3.2 ตัวแปรตาม (Dependent variable) คือ บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านรูปแบบบุคลิกภาพ ด้านเทคนิคการเผยแผ่ ด้านสื่อการเผยแผ่ และด้านรูปแบบการเผยแผ่

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกคือ พระสงฆ์ จำนวน 342 รูป และกลุ่มที่สองคือ ประชาชน จำนวน 9,903 คน ทั้ง 2 กลุ่มอยู่ในตำบลจอมบึง อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี

กลุ่มตัวอย่างกำหนดแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยกลุ่มพระสงฆ์มีจำนวน 240 รูป และกลุ่มประชาชนครอบครัว 13 หมู่บ้าน ๆ ละ 10 คน รวมตัวอย่าง 130 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) จำนวน 2 ฉบับ โดยมีลักษณะและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

2.1 ลักษณะของเครื่องมือ

ฉบับที่ 1 สำหรับพระสงฆ์ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษานักธรรม วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม และวุฒิการศึกษาสามัญ

ตอนที่ 2 บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Numerical rating scale) มี 5 ระดับ ได้แก่ น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด

ตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อ.จอมบึง จ.ราชบุรี เป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open ended)

ฉบับที่ 2 สำหรับประชาชน แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพในปัจจุบัน

ตอนที่ 2 บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า มี 5 ระดับ ได้แก่ น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด

ตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี เป็นคำถามแบบปลายเปิด

2.2 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาเนื้อหาและโครงสร้างของคำถาม รวมทั้งภาษาที่ใช้ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยทดสอบหาค่าความสอดคล้องกับเนื้อหา (Index of Item-Objective Congruence, IOC) ถู้อเอาความคิดเห็นที่สอดคล้องกันของผู้เชี่ยวชาญตามรายชื่อ ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปเป็นเกณฑ์ ปรากฏว่าได้ค่าความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.67-1.00 ทุกรายการ ต่อจากนั้นหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่แก้ไขแล้ว

ไปทดลองใช้ (Try out) กับพระสงฆ์ในอำเภอใกล้เคียงที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 รูป นำมาหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96 จึงจัดพิมพ์แบบสอบถามเป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้แจกกลุ่มตัวอย่างจริงในการวิจัยต่อไป

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มพระสงฆ์ด้วยตนเอง จากวัดทั้งหมดในตำบลจอมบึง จำนวน 34 วัด รวมพระสงฆ์ที่ให้ข้อมูล จำนวน 240 รูป ส่วนกลุ่มประชาชนผู้วิจัยขอความร่วมมือจากผู้นำหมู่บ้านทั้ง 13 หมู่บ้านให้ช่วยเก็บข้อมูลชาวบ้านหมู่บ้านละ 10 คน รวมประชาชนที่ให้ข้อมูลจำนวน 130 คน

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการประมวลผล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาด้วยค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) ทำการแปลผลคะแนนรายชื่อที่ใช้ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00–5.00 โดยพิจารณาตามเกณฑ์ (ชูศรี วงศ์รัตน์. 2541, หน้า 75) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	4.50-5.00	มีบทบาทในระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	3.50-4.49	มีบทบาทในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย	2.50-3.49	มีบทบาทในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	1.50-2.49	มีบทบาทในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย	1.00-1.49	มีบทบาทในระดับน้อยที่สุด

ส่วนการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เป็นคำถามแบบปลายเปิด ใช้การวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนำเสนอแต่ละประเด็น ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.1 พระสงฆ์ที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีอายุ 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 38.30 รองลงมาคือมีอายุ 41 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 32.50 และมีอายุ 21-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 29.20 มีพรรษา 5-10 พรรษา คิดเป็นร้อยละ 40.00 รองลงมาคือมีพรรษา 16 พรรษาขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 24.20 มีพรรษาน้อยกว่า 5 พรรษา คิดเป็นร้อยละ 14.20 ไม่มีพรรษา คิดเป็นร้อยละ 11.30

และมีพรรษา 11-15 พรรษา คิดเป็นร้อยละ 10.40 มีวุฒิการศึกษานักธรรมชั้นเอก คิดเป็นร้อยละ 38.80 รองลงมาคือนักธรรมชั้นโท คิดเป็นร้อยละ 34.20 นักธรรมชั้นตรี คิดเป็นร้อยละ 26.70 และไม่มีวุฒินักธรรม คิดเป็นร้อยละ 0.40 ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม คิดเป็นร้อยละ 93.80 รองลงมาคือ มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมตั้งแต่ประโยค 1-2-ป.ธ.3 คิดเป็นร้อยละ 4.60 มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมตั้งแต่ ป.ธ.4-ป.ธ.6 คิดเป็นร้อยละ 1.30 และมีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมตั้งแต่ ป.ธ.7-ป.ธ.9 คิดเป็นร้อยละ 0.40 มีวุฒิการศึกษาสามัญต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 56.30 รองลงมาคือ มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 37.10 และมีวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 6.70

1.2 ประชาชนที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 60.00 และเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 40.00 มีอายุ 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 30.00 รองลงมาคือมีอายุ 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 29.2 มีอายุ 21-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 18.50 มีอายุ 51-60 คิดเป็นร้อยละ 15.40 และลำดับท้ายคือมีอายุ 61 ปี ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 6.90 มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับ อนุปริญญา หรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 31.50 รองลงมาคือมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 28.50 ระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 18.50 มัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 11.50 สูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 7.70 และลำดับสุดท้ายคือ ไม่เกินประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 2.30 มีอาชีพรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 33.10 รองลงมาคือมีอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 23.80 มีอาชีพประกอบธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 22.30 มีอาชีพค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 12.30 ไม่ได้ทำงาน คิดเป็นร้อยละ 4.60 และลำดับสุดท้ายคือเป็นข้าราชการบำนาญ คิดเป็นร้อยละ 3.80

2. บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี

2.1 พระสงฆ์ มีบทบาทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.92$) เมื่อพิจารณารายด้านแต่ละด้านก็อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน โดยด้านเทคนิคการเผยแผ่ มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.03$) รองลงมาคือด้านรูปแบบบุคลิกภาพ ($\bar{X}=3.93$) ด้านรูปแบบการเผยแผ่ ($\bar{X}=3.87$) และด้านสื่อการเผยแผ่ ($\bar{X}=3.83$) ตามลำดับ

2.2 ประชาชน มีความคิดเห็นว่า บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.90$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแต่ละด้านก็อยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยด้านเทคนิคการเผยแผ่ มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.13$) รองลงมาคือด้านรูปแบบบุคลิกภาพ ($\bar{X}=3.92$) ด้านรูปแบบการเผยแผ่ ($\bar{X}=3.83$) และด้านสื่อการเผยแผ่ ($\bar{X}=3.71$) ตามลำดับ

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของพระสงฆ์และประชาชนที่มีต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี จำแนกตามบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและประเภทกลุ่มตัวอย่าง

บทบาทการเผยแผ่	กลุ่มตัวอย่าง		พระสงฆ์		ประชาชน		รวม		ระดับ
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
ด้านรูปแบบบุคลิกภาพ	3.93	0.83	3.92	0.81	3.92	0.82	3.92	0.82	มาก
ด้านเทคนิคการเผยแผ่	4.03	0.78	4.13	0.73	4.08	0.75	4.08	0.75	มาก
ด้านสื่อการเผยแผ่	3.83	0.92	3.71	0.96	3.77	0.94	3.77	0.94	มาก
ด้านรูปแบบการเผยแผ่	3.87	0.78	3.83	0.73	3.85	0.75	3.85	0.75	มาก
เฉลี่ยรวม	3.92	0.83	3.90	0.81	3.91	0.82	3.91	0.82	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นของพระสงฆ์และประชาชนที่มีต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทุกด้านก็อยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยมีด้านเทคนิคการเผยแผ่ มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.08$) รองลงมาคือด้านรูปแบบบุคลิกภาพ ($\bar{X} = 3.92$) ด้านรูปแบบการเผยแผ่ ($\bar{X} = 3.85$) และด้านสื่อการเผยแผ่ ($\bar{X} = 3.77$) ตามลำดับ

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี

3.1 สำหรับพระสงฆ์

3.1.1 ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

3.1.1.1 ได้รับความร่วมมือไม่น้อยจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการที่พระสงฆ์จะเข้าไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา

3.1.1.2 ขาดการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรของคณะสงฆ์ และจากหน่วยงาน ของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

3.1.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

3.1.2.1 พระสงฆ์ควรทำความเข้าใจกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อเข้าไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา

3.1.2.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติหรือสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ควรให้การสนับสนุนงบประมาณในการเผยแผ่อย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง

3.2 สำหรับประชาชน

3.2.1 ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

- 3.2.1.1 ขาดเทคนิคที่ใช้ในการนำเสนอ การใช้รูปแบบเดิม ๆ ทำให้น่าเบื่อ
- 3.2.1.2 การนำเสนอเนื้อหาในแต่ละหัวข้อธรรมยังไม่ชัดเจนและเข้าใจยาก
- 3.2.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
 - 3.2.2.1 ควรมีการเตรียมพร้อมและมีเทคนิคการนำเสนอที่ดึงดูดใจแปลกใหม่
 - 3.2.2.2 ควรชี้ถึงประโยชน์ของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เข้าใจง่ายโดยมีตัวอย่างประกอบเป็นรูปธรรม

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. พระสงฆ์และประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อยคือด้านเทคนิคการเผยแผ่ ด้านรูปแบบบุคลิกภาพ ด้านรูปแบบการเผยแผ่ และด้านสื่อการเผยแผ่
2. ปัญหาอุปสรรคของพระสงฆ์และประชาชนต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรีคือ พระสงฆ์ไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาขาดการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรของคณะสงฆ์เอง และจากหน่วยงานของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ประชาชนเห็นว่าพระสงฆ์ขาดเทคนิคที่ใช้ในการนำเสนอ ทำให้น่าเบื่อ และเนื้อหายังไม่ชัดเจน เข้าใจยาก ส่วนข้อเสนอแนะคือ พระสงฆ์ควรทำความเข้าใจกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อเข้าไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระสงฆ์ควรเตรียมพร้อมและมีเทคนิคการนำเสนอที่ดึงดูดใจ แปลกใหม่ ชี้ถึงประโยชน์ของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เข้าใจง่าย มีตัวอย่างประกอบอย่างเป็นรูปธรรม และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติหรือสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดควรให้การสนับสนุนงบประมาณในการเผยแผ่อย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. **ด้านรูปแบบบุคลิกภาพ** จากการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี อยู่ในระดับมาก เพราะบุคลิกภาพที่ดีเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งของนักเผยแผ่ นอกเหนือจากคุณสมบัติด้านคุณธรรม บุคลิกภาพที่สง่างาม เป็นเหตุนำมาซึ่งความเลื่อมใสแก่ผู้พบเห็นได้ สอดคล้องกับธีรวัสส์ บำเพ็ญบุญบารมี (2550, หน้า 29) ที่ระบุว่า ในสมัยพุทธกาลพระองค์ทรงมีพระวรกายที่สง่างามประกอบด้วย

ลักษณะมหาบุรุษ ดังมีจังกีพรหมณ์ชมว่า “พระสมณโคดมมีพระรูปร่าง น่าดู น่าเลื่อมใส มีพระฉวีวรรณผุดผ่องยิ่งนักดุจพรหม มีพระวรกายดุจพรหม โอกาสที่จะพบเห็นยากนัก” ดังนั้น การเผยแผ่พระพุทธศาสนานอกจากมีความรู้ความสามารถในการเผยแผ่แล้ว คุณสมบัติของนักเผยแผ่ก็เป็นสิ่งหนึ่งที่สร้างความศรัทธาให้เกิดขึ้นได้ เพราะนักเผยแผ่ที่ดั้นนั้นแม้จะไม่ออกปากพูดก็สามารถเผยแผ่พุทธธรรมได้ บุคลิกลักษณะที่ดึงดูดก็ยังคงความผ่องใสแห่งจิตใจให้เกิดศรัทธาแก่ผู้ที่พบเห็นอีกด้วย เนื่องจากบุคลิกภาพเป็นสิ่งสำคัญในปัจจุบันที่มีแต่ความเจริญ พระสงฆ์สร้างศรัทธาให้กับประชาชนในการปฏิบัติตนตามแนวพุทธศาสนา ทำตัวให้เป็นผู้มีวุฒิเหมาะสม สามารถชี้แจงหลักธรรมได้ถูกต้อง วางตัวตามแบบอย่างของสมณะสาธูป เป็นตัวอย่างและแบบอย่างที่ดีงาม มีมารยาทที่เรียบร้อย บุคคลจึงควรได้รับการศึกษา

2. ด้านเทคนิคการเผยแผ่ จากการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง เพราะเทคนิคการเผยแผ่พระพุทธศาสนามีหลายวิธี ทั้งวิธีการพูด วิธีการทำตัวอย่างให้ดู วิธีการเขียน แต่ไม่ว่าจะเผยแผ่ด้วยวิธีการใด ๆ ก็ตามพระสงฆ์มีกุศโลบายในการเผยแผ่ธรรมเพื่อผู้ฟังจะได้เข้าใจง่าย สามารถยืดหยุ่นตามกาลและสถานที่ แต่ยังคงรักษาคำสอนของพระพุทธเจ้าอันบริสุทธิ์ไว้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของพระมหาจิตติภัทร อจลธมโม (2537, บทคัดย่อ) พบว่า ท่านมีบทบาทในการเผยแผ่ในลักษณะการให้คำแนะนำให้ คำปรึกษา สนทนา ตอบปัญหา ข้อข้องใจและแสดงธรรมโดยที่ท่านได้รับฟังจากพระพุทธเจ้า แล้วนำไปถ่ายทอดหรือเผยแผ่แก่ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกาและบุคคลทั่วไปด้วยวิธีการที่ต่าง ๆ เช่น การบรรยาย การอธิบาย ขยายข้อความ เปรียบเทียบและถามตอบ เป็นต้น จนเป็นที่ศรัทธาเลื่อมใสและยอมรับนับถือพระรัตนตรัยกันอย่างแพร่หลาย แต่ก็มีบางส่วนที่มีได้ห็นมานับถือพระรัตนตรัยเพราะยังยึดติดอยู่กับลัทธิดั้งเดิม ถึงกระนั้นก็ยังมีความเคารพนับถือในตัวท่านเป็นกรณีพิเศษ ซึ่งก็เท่ากับว่าท่านได้สร้างความเข้าใจอันดี

3. ด้านสื่อการเผยแผ่ จากการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี อยู่ในระดับมาก เพราะพระสงฆ์มีสื่อการเผยแผ่หลายประเภท ไม่ว่าจะเป็นการเผยแผ่โดยเอกสารทางวิชาการ วารสารหรือนิตยสารต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจากการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาถือเป็นกิจกรรมที่สืบทอดพระพุทธศาสนาได้ดีในปัจจุบัน ดังที่พระมหาสุนันท์ สุนนโท (รุจิเวทย์) (2554, หน้า 86) กล่าวว่าสื่อในการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นมีหลายประเภทด้วยกัน เช่น การแจกซีดีธรรม พระไตรปิฎกหรือวิธีการปฏิบัติตัวของชาวพุทธให้ทั่วถึงในทุกหน่วยงานและองค์กรทั่วไป หนังสือธรรมะเล่มเล็ก ๆ อ่านเข้าใจง่าย พร้อมทั้งมีภาพประกอบเพื่อความเข้าใจได้ง่าย การสร้างห้องสมุด จัดหาหนังสือที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรม การปฏิบัติและการดำเนินชีวิต เป็นต้น

4. ด้านรูปแบบการเผยแผ่ จากการวิจัย พบว่า บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่มีคุณภาพที่ดี แต่บทบาทบางอย่างที่จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลง เช่น รูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรมทั้งพระธรรมเทศนา บรรยายธรรม ปาฐกถาธรรม และบทความ ต้องนำเสนอเนื้อหาสาระธรรมอย่างมีอรรถรส เพื่อให้เกิดความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น การนำเสนอควรมีวิธีการที่ชัดเจน ซึ่งทุกวัดในเขตอำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ต่างก็ให้ความสำคัญกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา บุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้งานเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าถึงพุทธศาสนิกชนชาวพุทธได้อย่างทั่วถึงก็คือ พระสังฆาธิการ พระภิกษุและสามเณรที่อาศัยอยู่ในวัด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระณัฐพงษ์ สิริวิโส (ต้นศิริ) (2555, บทคัดย่อ) ที่พบว่า ด้านรูปแบบการเผยแผ่โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลการวิจัย พบว่า บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก พระสงฆ์จึงควรให้ความสำคัญกับการจัดบุคลากรในการเผยแผ่ โดยภิกษุผู้แสดงธรรมจะต้องเป็นผู้ประพฤติปฏิบัติชอบ ผู้แสดงธรรมต้องมีความรู้อย่างแท้จริงและสามารถถ่ายทอดความรู้ของตนให้กับผู้อื่นรู้แจ้งเห็นจริงตามด้วย

2. ผลการวิจัย พบว่า มีปัญหาและอุปสรรคในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ คือ 1) การไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการที่พระสงฆ์จะเข้าไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา 2) ขาดการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรของคณะสงฆ์เอง รวมทั้งจากหน่วยงานของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง 3) การขาดเทคนิคที่ใช้ในการนำเสนอโดยใช้รูปแบบเดิม ๆ ทำให้น่าเบื่อ และ 4) การนำเสนอเนื้อหาในแต่ละหัวข้อธรรมยังไม่ชัดเจนและยากต่อความเข้าใจนั้น พระสงฆ์ควรได้รับความร่วมมือจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติหรือสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี ในเรื่องของงบประมาณด้านต่าง ๆ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และพระสงฆ์เองควรมีเทคนิคการเผยแผ่หรือนำเสนอเนื้อหาแต่ละหัวข้อธรรมที่ทันสมัยโดยการใช้สื่อต่าง ๆ เช่น รูปภาพ หรือคลิปวิดีโอต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับหลักธรรมและเป็นรูปธรรมเพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจของประชาชน

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). **คู่มือพระสังฆาธิการและพระวินยาธิการ**. กรุงเทพฯ : กรมการศาสนา.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2541). **เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : เทพเนรมิต.
- ธีรวิศ บำเพ็ญบุญปารมี. (2550). **โครงการวิจัยธรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิเบญจนิภา.
- ปราณี เกื้อทอง. (2545). **บทบาทของพระสงฆ์ในงานพัฒนาชุมชน : ศึกษากรณีวัดในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี**. วิทยานิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- พระราชวรมนี (ประยูรค์ ปยุตโต). (2531). **เทคนิคการสอนของพระพุทธเจ้า**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระณัฐพงษ์ สิริวิโส (ตันศิริ). (2555). **บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาจิตติภัทร อจลธมโม. (2537). **บทบาทของพระอาณัติในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา**. วิทยานิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุนันท์ สุนนุโท (รุจิเวทย์). (2554). **ความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อบทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา**. วิทยานิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานกองงานเลขานุการเจ้าคณะอำเภอจอมบึง. (2559). **แฟ้มเอกสารเย็บเล่ม**. จังหวัดราชบุรี.